

Sjukfrånvarande enligt SCB och sjukskrivna enligt RFV

Enheten för statistik
2003-07-01

Upplysningar:

Christian Elvhage
08-786 95 40
christian.elvhage@rfv.sfa.se

Ola Rylander
08-786 95 37
ola.rylander@rfv.sfa.se

Under de senaste åren har antalet sjukskrivna enligt RFV:s socialförsäkringsstatistik ökat mer än antalet sjukfrånvarande enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU), trots att sjukskrivna inte omfattar sjukfrånvarande med sjuklön och därmed inte alla sjukfrånvarande. En sambearbetning av AKU och RFV-statistik visar att denna skillnad i utveckling förklaras av en ökning av antalet sjukskrivna utan arbete och andra sjukskrivna utan sjukfrånvaro (inklusive partiellt sjukskrivna).

I serien RFV REDOVISAR publicerar Riksförsäkringsverket kortare sammanställningar av resultat från

- försäkringsanalyser
- uppföljningar

Försäkringsanalys går ut på att kontinuerligt och systematiskt samla in, sammanställa och analysera data om de olika förmånerna inom socialförsäkringen.

Publiceringen sker endast på nätet.

Skriftserier som ges ut av Riksförsäkringsverket:

RFV Föreskriver (RFFS)	Författningar med bindande föreskrifter.
RFV Rekommenderar (RAR)	Allmänna råd om tillämpningen av författningar.
RFV Vägledning	Beskrivning av författningsbestämmelser, allmänna råd, förarbeten, rättspraxis, exempel och kommentarer.
RFV Analyserar	Resultat av utrednings- och utvärderingsarbete.
RFV Anser	Tolkningar av rättsläget, uttalande om verkets åsikt i olika frågor och framställningar till regeringen.
RFV Informerar	Redovisning av statistik, upplysningar om regler, rutiner och praxis.
RFV Redovisar	Försäkringsanalyser och rapporter av mer begränsad omfattning.

Om undersökningen

I september 2002 inleddes ett samarbetsprojekt mellan RFV och SCB med syfte att klargöra relationen mellan sjukskrivna enligt RFV och sjukfrånvarande enligt SCB. Analysen genomfördes genom en sambearbetning av AKU och RFV-statistiken för första kvartalen 1998, 2000 och 2002. Projektet leddes av en styrgrupp bestående av Christian Elvhage och Ola Rylander från RFV samt Ulf Durnell och Anders Sundström från SCB. Jonas Lundvik (RFV) levererade data ur RFV:s datalager STORE och medverkade i utvärderingsarbetet. Monica Rennermalm (SCB) svarade för analys av data och utarbetandet av en delrapport. Denna artikel, som också är projektets slutrapport, har skrivits av Ante Farm (SOFI och SCB) i samarbete med Monica Rennermalm.

Olika statistiska undersökningar av ohälsa kompletterar varandra genom att definiera och mäta "sjuka" på olika sätt. Detta gäller även den statistik som regelbundet tas fram av Riksförsäkringsverket (RFV) och Statistiska Centralbyrån (SCB). RFV har ansvaret för den officiella statistiken på socialförsäkringsområdet. Den redovisar utfallet av sjukförsäkringen. SCB har ansvaret för sysselsättningsstatistiken. Den belyser inte bara förvärvsarbete utan även frånvaro från arbete på grund av sjukdom. Sjukfrånvarande enligt SCB betecknar alltså "frånvarande från arbetet på grund av sjukdom", medan sjukskrivna enligt RFV omfattar "personer med sjukpenning". SCB mäter visserligen sjukfrånvaro genom både företagsstatistik (KS) och individstatistik (AKU), men vi begränsar oss här till att klargöra relationen mellan sjukfrånvarande enligt AKU och sjukskrivna enligt RFV.

Olika begrepp

Sjukskrivna enligt RFV omfattar inte sjukfrånvarande med sjukersättning från arbetsgivaren (sjuklön). Å andra sidan omfattar sjukskrivna enligt RFV inte bara sjukfrånvarande utan också personer som uppbär sjukpenning utan att ha ett arbete som de kan vara frånvarande från. I allmänhet gäller det att:

$$\begin{aligned} & \text{sjukfrånvarande enligt SCB} \\ & - \text{sjukfrånvarande utan sjukpenning} \\ & + \text{sjukskrivna utan sjukfrånvaro} \\ \hline & = \text{sjukskrivna enligt RFV} \end{aligned}$$

Genom sambearbetning av AKU och RFV-statistiken kan man identifiera alla element i denna relation och därmed också förklara skillnader mellan antal sjukskrivna och antal sjukfrånvarande. Sambearbetning gör det dessutom möjligt att mäta sjukskrivna och sjukfrånvarande för samma referensperioder, vilket innebär att antal sjukskrivna och antal sjukfrånvarande kan redovisas på ett helt jämförbart sätt.

AKU är en urvalsundersökning av hela befolkningen (16–64 år). För varje individ i urvalet insamlas genom telefonintervju uppgifter om arbetsmarknadsförhållanden under en viss vecka. Mätveckorna är jämnt spridda över kvartalet, vilket innebär att AKU för ett kvartal mäter kvartalsmedeltal av alla ingående variabler.

Sambearbetning av AKU och RFV-statistiken innebär i ett första steg att information om en individ i AKU-urvalet för mätveckan kompletteras med uppgift från RFV:s register (STORE) om individen fått sjukpenning eller inte under mätveckan. Därefter analyseras AKU-urvalet på vanligt sätt.

Sjukfrånvarande och sjukskrivna 1998–2002

Att sjukfrånvarande enligt AKU och sjukskrivna enligt RFV är olika begrepp innebär naturligtvis att både nivå och utveckling för serier över sjukfrånvarande och sjukskrivna kan skilja sig åt. Det visar sig också att även om nivåerna är ungefär desamma – förutsatt att sjukfrånvarande får omfatta inte bara sjukfrånvarande hela veckan utan även sjukfrånvarande under del av veckan – så har antalet sjukskrivna ökat mer än antalet sjukfrånvarande under de senaste åren. Exempelvis framgår det av Tabellerna 1 och 2 att medan andelen sjukfrånvarande mellan 1998 och 2002 ökade från 3,7 till 5,5 procent av befolkningen (16–64 år), så ökade andelen sjukskrivna från 2,7 till 5,4 procent.

Även om sjukfrånvarande och sjukskrivna är olika begrepp så framgår det av Tabell 1 att de flesta sjukfrånvarande i regel (med undantag för 1998) också är sjukskrivna, medan det av Tabell 2 framgår att de flesta sjukskrivna också är sjukfrånvarande. Sjukskrivna sjukfrånvarande har varit sjukfrånvarande så länge att de inte får sjukersättning från arbetsgivaren (sjuklön) utan sjukersättning från försäkringskassan (sjukpenning). Vi ser

att antalet sådana "långtidssjukfrånvarande" mellan 1998 och 2002 ökade från 1,5 till 3,2 procent av befolkningen (16–64 år).

Tabell 1 Olika grupper av sjukfrånvarande i procent av befolkningen (16–64 år). Kvartalsmedeltal. Första kvartalen 1998, 2000 och 2002

	Sjukfrånvarande med sjukpenning	Sjukfrånvarande utan sjukpenning	Sjukfrånvarande totalt
1998	1,5	2,2	3,7
2000	2,7	2,2	4,9
2002	3,2	2,3	5,5

Tabell 2 Olika grupper av sjukskrivna i procent av befolkningen (16–64 år). Kvartalsmedeltal. Första kvartalen 1998, 2000 och 2002

	Sjukskrivna med sjukfrånvaro	Sjukskrivna utan sjukfrånvaro	Sjukskrivna totalt
1998	1,5	1,2	2,7
2000	2,7	1,7	4,3
2002	3,2	2,2	5,4

Anmärkning: Sjukfrånvarande = frånvarande från arbetet på grund av sjukdom under hela veckan eller del av veckan. Sjukskriven = erhållit sjukpenning (eller rehabiliteringspenning) under hela veckan eller del av veckan. Sjukfrånvarande utan sjukpenning omfattar bl a sjukfrånvarande med sjuklön. Sjukskrivna utan sjukfrånvaro omfattar bl a sjukskrivna utan arbete (se Tabell 3). Osäkerheten (95 % konfidensintervall) är ca $\pm 0,1$ för estimat i de två första kolumnerna och ca $\pm 0,2$ för estimat i den sista kolumnen. För skillnader mellan år är osäkerheten ca $\pm 0,2$.

Källa: AKU (SCB) kompletterad med uppgifter om sjukpenning och rehabiliteringspenning från STORE (RFV).

Förklaring av skillnaden mellan sjukskrivna och sjukfrånvarande

Enligt definitionerna av sjukskrivna och sjukfrånvarande så ökar antalet sjukskrivna mer än antalet sjukfrånvarande om antalet sjukskrivna utan sjukfrånvaro ökar mer än antalet sjukfrånvarande utan sjukpenning. Tabellerna 1 och 2 visar också att andelen sjukskrivna utan sjukfrånvaro mellan 1998 och 2002 ökade med 1,0 procentenheter, från 1,2 till 2,2 procent av befolkningen (16–64 år), medan andelen sjukfrånvarande utan sjukpenning bara ökade med 0,1 procentenheter, från 2,2 till 2,3 procent (en ökning som ligger inom felmarginalen).

Bakom ökningen av andelen sjukskrivna utan sjukfrånvara mellan 1998 och 2002 ligger enligt Tabell 3 för det första en ökning av andelen sjukskrivna utan arbete, från 0,9 till 1,4 procent av befolkningen (16–64 år). Ungefär hälften av dessa uppgav 1998 och 2000 i AKU att de var sjuka eller förtidspensionerade av hälsoskäl, medan andelen ökat till två tredjedelar år 2002. För det andra ökade andelen sjukskrivna med arbete utan sjukfrånvaro från 0,3 till 0,8 procent av befolkningen (16–64 år). Ungefär hälften av dessa uppgav i AKU att de arbetade mindre än 35 timmar under mätveckan. Hur stor andel som var partiellt sjukskrivna (och

deltidsarbetande utan sjukfrånvaro) kan vi emellertid inte rapportera, eftersom uppgifter om partiell sjukpenning inte fanns tillgängliga vid sambearbetningen av AKU och RFV-statistiken hösten 2002.

Tabell 3 **Olika grupper av sjukskrivna utan sjukfrånvaro i procent av befolkningen (16–64 år). Kvartalsmedeltal. Första kvartalen 1998, 2000 och 2002**

	Sjukskrivna utan arbete	Sjukskrivna med arbete utan sjukfrånvaro	Sjukskrivna utan sjukfrånvaro totalt
1998	0,9	0,3	1,2
2000	1,1	0,6	1,7
2002	1,4	0,8	2,2

Anmärkingar: Sjukfrånvarande = frånvarande från arbetet på grund av sjukdom under hela veckan eller del av veckan. Sjukskriven = erhållit sjukpenning (eller rehabiliteringspenning) under hela veckan eller del av veckan. Osäkerheten (95 % konfidensintervall) är ca $\pm 0,1$ för estimat avseende såväl år som skillnader mellan år.

Källa: AKU (SCB) kompletterad med uppgifter om sjukpenning och rehabiliteringspenning från STORE (RFV).

Slutsatser

Sjukskrivna (dvs personer med sjukpenning) omfattar inte frånvarande med sjuklön och därmed inte alla sjukfrånvarande. Å andra sidan omfattar sjukskrivna inte bara sjukfrånvarande utan också personer som uppbär sjukpenning utan att ha ett arbete som de kan vara frånvarande från. Sjukskrivna och sjukfrånvarande är alltså olika begrepp. Antalet sjukskrivna är lika med antalet sjukfrånvarande endast om antalet sjukfrånvarande utan sjukpenning råkar vara lika med antalet sjukskrivna utan sjukfrånvaro. Detta inträffade visserligen 2002, men i allmänhet kan både nivå och utveckling för serier över sjukskrivna enligt RFV och sjukfrånvarande enligt SCB skilja sig åt.

Exempelvis ökade andelen sjukskrivna utan sjukfrånvaro mellan 1998 och 2002 med 1,0 procentenheter, från 1,2 till 2,2 procent av befolkningen (16–64 år), medan andelen sjukfrånvarande utan sjukpenning bara ökade med 0,1 procentenheter, från 2,2 till 2,3 procent. Detta är förklaringen till att medan andelen sjukfrånvarande mellan 1998 och 2002 ökade från 3,7 till 5,5 procent av befolkningen (16–64 år), så ökade andelen sjukskrivna mer, från 2,7 till 5,4 procent.

Följande RFV Redovisar har publicerats sedan 2002

- 2002:1 Karaktistika hos personer som är sjukskrivna och arbetslösa
- 2002:2 Vad kostar olika sjukdomar?
- 2002:3 Långtidssjukskrivna – diagnos, yrke, arbetsgivare och återgång i arbete. En jämförelse mellan 2000 och 2001
- 2002:4 Prissättningen av parallellimporterade läkemedel i Sverige
- 2002:5 Samråd i rehabiliteringen. Samrådet mellan handläggare och de försäkrade 2001. Rapport från RFV:s tillsyn
- 2002:6 Fjärde avstämningen av bostadsbidrag. Resultatet av genomförda avstämningar av bostadsbidrag till barnfamiljer och ungdomar
- 2002:7 Beslut av socialförsäkringsnämnder
- 2002:8 Långtidssjukskrivna – regionala skillnader i diagnos, yrke, arbetsgivare och återgång i arbete

- 2003:1 Nybeviljade förtidspensioner och psykisk ohälsa – ålder, kön och diagnos
- 2003:2 Sjukfrånvarande enligt SCB och sjukskrivna enligt RFV